

ÖZEL SİRKÜLER

ORTA VADELİ PROGRAM (2025-2027) HEDEFLERİ

Bilindiği üzere, OVP’larda belirlenen makroekonomik hedefler ile ekonomik ve sosyal alanlarda izlenecek politikalar ortaya konularak kamu kesimi ve özel kesim için öngörülebirliliğin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır. OVP (2025-2027) nin, 2023 ve 2024 yıllarına ilişkin temel makroekonomik göstergelerde gerçekleşen ve yıl sonunda gerçekleşmesi beklenen rakamlar ile 2025-2027 yıllarında hedeflenen rakamlar aşağıda özetlenmiştir.

OVP (2025-2027);

- makroekonomik ve finansal istikrarı güçlendirmeyi,
- mali disiplini korumayı,
- orta vadede enflasyonu tek haneye düşürerek fiyat istikrarını sağlamayı,
- Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesini geliştirmeyi,
- yeşil ve dijital ekonomiye geçiş odağında teknolojik dönüşümü sağlamayı,
- beşeri sermayeyi güçlendirmeyi,
- işgücü piyasasını daha da etkinleştirmeyi,
- iş ve yatırım ortamını iyileştirmeyi,
- ekonomide kayıt dışılığı azaltmayı

ön plana alan sürdürülebilir büyümeyi hedefliyor.

Programda, Dünya ve Türkiye ekonomisine ilişkin gelişmeler ve beklentiler aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

DÜNYA EKONOMİSİ

Küresel makroekonomik gelişmelere paralel olarak, 2023 yılında yüzde 3,3 oranında büyüyen dünya ekonomisinin Uluslararası Para Fonu (IMF) tahminlerine göre 2024 yılında yüzde 3,2 oranında büyümesi, 2025 yılında istikrarlı görünümünü koruyarak yüzde 3,3 oranında büyüme kaydetmesi bekleniyor.

2023 yılında yüzde 4,4 büyüyen gelişmekte olan ülkelerin 2024 ve 2025 yıllarında IMF tahminlerine göre yüzde 4,3 oranlarında büyümesi beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkeler arasında öncü konumda olan Çin'in 2024 ve 2025 yıllarında sırasıyla yüzde 5,0 ve 4,5 oranında, Hindistan'ın ise yüzde 7,0 ve 6,5 oranında büyümesi öngörülmektedir.

IMF'nin 2024 yılı tahminine göre enflasyonun gelişmiş ekonomilerde yüzde 2,7 ve yükselen piyasalar ve gelişmekte olan ekonomilerde yüzde 8,2 olması öngörülmektedir. Küresel enflasyonun ise 2024 ve 2025 yıllarında sırasıyla ortalama yüzde 5,9 ve 4,4 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

TÜRKİYE EKONOMİSİ

1. BÜYÜME

Türkiye ekonomisi 2023 yılında küresel, bölgesel ve ulusal düzeyde yaşanan pek çok olumsuz gelişmeye rağmen yılın tamamında yüzde 5,1 oranında büyüme kaydetmiştir.

2023 yılında iktisadi faaliyet kollarına göre milli gelir incelendiğinde, yıl genelinde inşaat dâhil hizmetler sektörü milli gelir büyümesine en fazla katkı sağlayan üretim sektörü olmaya devam etmiştir.

2024 yılı ilk yarısındaki ekonomik büyüme yüzde 3,8 oranında gerçekleşmiştir.

2024 yılının ilk yarısında yurt içi talebin büyümeye katkısı 2,4 puan, net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı ise 1,4 puan olmuştur.

2024 yılının ikinci yarısına ilişkin tahminler göz önüne alındığında, ekonomik büyümenin yüzde 3,5 oranında gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2. İSTİHDAM

2023 yılında, 880 bin istihdam artışı kaydedilmiştir. Tarım sektörü hariç tüm sektörlerde istihdam artışı yaşanmış olup sanayi sektöründe 48 bin, inşaat dâhil hizmetler sektöründe ise 1 milyon 3 bin istihdam artışı gerçekleşmiştir.

2023 yılında işgücünde ise 562 bin artış yaşanmıştır.

2024 yılının ilk yarısında 2023 yılı son çeyreğine göre net 739 bin istihdam artışı sağlanmıştır. Mevsimsellikten arındırılmış işgücüne katılım ve istihdam oranı ikinci çeyrekte sırasıyla yüzde 54,4 ve yüzde 49,6 seviyelerinde gerçekleşirken işsizlik oranı yüzde 8,8 olmuştur. 2024 yılı genelinde işsizlik oranının yüzde 9,3 düzeyine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

3. FİYAT İSTİKRARI

Sürdürülen sıkı para politikası ve parasal aktarım mekanizmasını desteklemek için alınan makro ihtiyati tedbirlerin gecikmeli etkileri ve Türk lirasındaki görece istikrarlı seyir, 2024 yılının ikinci çeyreğinde temel mal fiyatları öncülüğünde enflasyonun ana eğilimini aylık bazda iyileştirmeye başlamıştır. Ancak yıllık bazda TÜFE artış oranı, büyük ölçüde doğal gaz sübvansiyonunun katkısıyla oluşan baz etkisi kaynaklı yükselişini sürdürmüştür ve Mayıs ayı itibarıyla yüzde 75,5 ile zirve noktasını görmüştür. Haziran ayından itibaren ise dezenflasyon süreci başlamış olup TÜFE yıllık artış oranı 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 61,8, Ağustos ayı itibarıyla ise yüzde 52,0 olarak kaydedilmiştir.

Para politikasındaki kararlı duruşla birlikte yurt içi talepte dengelenme, döviz kurunda istikrarlı seyir ve enflasyon beklentilerindeki iyileşmenin devamıyla aylık enflasyonun ana eğilimindeki düşüşün yılın geri kalanında süreceği ve TÜFE yıllık artış oranının yıl sonunda yüzde 41,5 seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir.

4. ÖDEMELER DENGESİ

2023 yılında, depremin olumsuz etkisine rağmen mal ihracatı bir önceki yıla göre yüzde 0,6 oranında artarak OVP (2024- 2026) hedefinin üzerinde 255,6 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında ithalat, OVP (2024-2026) hedefinin 5 milyar dolar altında kalarak 362 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Seyahat gelirleri, 2023 yılında artış eğilimini sürdürerek bir önceki yıla göre yüzde 8,9 oranında artışla 49,5 milyar dolar seviyesine yükselmiştir.

Bu gelişmelerin sonucunda, 2023 yılında 45 milyar dolar seviyesinde kaydedilen cari işlemler açığı, GSYH'ya oranla yüzde 4,0 ile OVP (2024-2026) tahmini ile uyumlu gerçekleşmiştir.

2024 yılının ilk yedi ayında ihracat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,1 oranında artarak 148,7 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 yılı ihracatının yüzde 3,3 oranında artarak 264 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. 2024 yılının ilk yedi ayında ithalat bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,3 oranında azalarak 198,7 milyar dolar

seviyesinde gerekleŒmiŒtir. 2024 yıl genelinde ithalatın yüzde 4,7 oranında azalarak 345 milyar dolar seviyesine gerileyeyeği tahmin edilmektedir

Yılın kalan aylarında seyahat gelirlerinin ılımlı düzeyde yükselerek OVP (2024-2026) hedefinin üzerine ıkması ve 2024 yılında 53 milyar dolar seviyesinde gerekleŒmesi beklenmektedir.

2024 yılı genelinde cari iŒlemler aığının GSYH'ya oranının yüzde 1,7 seviyesinde gerekleŒmesi, enerji hari cari iŒlemler dengesinin ise GSYH'ya oranla yüzde 2,1 oranında fazla vermesi öngörülmektedir.

5. FİNANSAL İSTİKRAR

2023 yılının ikinci yarısından itibaren makro ihtiyati politikalarda atılan adımların da etkisiyle, ticari krediler istikrarlı ve ılımlı bir büyüme sergilemiŒtir. Ticari kredilerde ihracat ve yatırım kredilerinin payları artmış, bireysel kredilerde ise önceki dönemlerde görölen büyüme yavaşlamıŒtır.

Son dönemde artan faiz oranları ve alınan makro ihtiyati tedbirlerin etkisiyle kredi büyümesi yavaşlamaya baŒlamıŒtır.

Kur korumalı mevduat bakiyesi azalmaya baŒlamıŒ, 3,4 trilyon TL'den 23 Ağustos 2024 tarihi itibarıyla 1,6 trilyon TL'ye gerilemiŒtir. 2023 Ağustos sonu itibarıyla yüzde 68,5 ile en yüksek seviyesine ulaŒmış olan KKM ve YP mevduatın toplam mevduat ierisindeki payı 23 Ağustos 2024 tarihi itibarıyla yüzde 46,4'e gerilemiŒtir.

22 Mayıs 2023 itibarıyla 703 seviyesinde olan lke risk primi Ağustos 2024 sonu itibarıyla 276 seviyesine inmiŒtir.

Uluslararası Ödemeler Bankası (BIS) veri tabanına göre, Türkiye'nin kamu borcunun milli gelire oranı 2023 yılında bir önceki yıla göre 2,2 puan gerileyerek yüzde 29,8 seviyesinde gerekleŒmiŒtir. İlgili oran geliŒmekte olan lke ortalaması olan yüzde 69,5 ve geliŒmiş lke ortalaması olan yüzde 108,2 seviyesine göre oldukça düşük düzeyde bulunmaktadır. Türkiye, hane halkı borluluğunda da benzer Œekilde geliŒmekte olan lke ortalamalarına göre düşük bir riskliliğe sahiptir. BIS verilerine göre, 2023 yılında Türkiye'de hane halkı borcunun GSYH'ya oranı bir önceki yıla göre yatay seyrederek yüzde 11,0 seviyesinde gerekleŒirken aynı dönemde geliŒmekte olan lkelerin ağırlıklı ortalaması yüzde 49,1, geliŒmiş lkelerin ağırlıklı ortalaması ise yüzde 71,8 olarak gerekleŒmiŒtir.

Türkiye'nin reel sektör borcunun GSYH'ya oranı, 2022 yılına göre 6,8 puan azalarak 2023 yılı sonunda yüzde 48,5'e gerilemiş olup benzer ülkeler ortalamasının altında seyretmeye devam etmektedir. Çin hariç gelişmekte olan ülke ortalaması 2023 yılı sonunda yüzde 62,0 düzeyinde gerçekleşmiştir.

6. KAMU MALİYESİ

OVP (2024-2026)'de yüzde 6,4 olarak revize edilen 2023 yılı bütçe açığının GSYH'ya oranı, mali disiplinin güçlendirilmesi çerçevesinde gelir tahsilatındaki güçlü performans ve deprem hariç harcamalardaki azalışın etkisiyle yıl sonunda yüzde 5,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. GSYH'ya oranla yüzde 3,6 olarak gerçekleşen deprem harcamaları hariç tutulduğunda ise bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 1,6 olmuştur.

OVP (2024-2026)'de, 2024 yılı merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ya oranla yüzde 6,4 olacağı öngörülmüştür. Bununla birlikte, kamu harcamalarında verimlilik artıran uygulamalar ile etkili gelir politikaları neticesinde, 2024 yılında merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ya oranının hedefin altında, yüzde 4,9 düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

MAKROEKONOMİK POLİTİKA ÇERÇEVESİ VE TEMEL AMAÇLAR

Önümüzdeki dönemde makroekonomik politika çerçevesini destekleyecek temel politika alanları başta da saydığımız gibi, aşağıdaki başlıkları içermektedir.

- Makroekonomik ve finansal istikrarın kalıcı hale getirilmesi
- Kamu mali reformlarının hayata geçirilmesi
- Ar-Ge ve yenilikçilik kapasitesinin geliştirilmesi
- Yeşil ve dijital ekonomiye geçişe yönelik teknolojik dönüşümün sağlanması
- Beşeri sermayenin güçlendirilmesi
- İşgücü piyasasının etkinleştirilmesi
- İş ve yatırım ortamının iyileştirilmeye devam edilmesi
- Ekonomide kayıt dışılığın azaltılması

OVP döneminde atılan adımların kazanımlarıyla fert başına düşen milli gelirden sağlanacak artışla birlikte orta-üst gelir grubundan üst gelir grubuna çıkılması hedeflenmektedir.

OVP (2025-2027)'NİN MAKROEKONOMİ VE KAMU MALİYESİNE İLİŞKİN TEMEL GÖSTERGELERİ VE HEDEFLERİ

	2023	2024 (GT)	2025 (P)	2026 (P)	2027 (P)
BÜYÜME					
GSYH (Milyar TL, Cari Fiyatlarla)	26.546	44.218	61.540	72.915	83.132
GSYH (Milyar Dolar, Cari Fiyatlarla)	1.130	1.331	1.465	1.642	1.774
Kişi Başına Gelir (GSYH, Dolar)	13.243	15.551	17.028	18.990	20.420
GSYH Büyümesi ⁽¹⁾	5,1	3,5	4,0	4,5	5,0
Toplam Tüketim ⁽¹⁾	11,9	3,0	3,2	3,8	4,3
Kamu ⁽²⁾	4,8	2,2	2,3	2,9	3,9
Özel ⁽²⁾	12,7	3,2	3,4	4,0	4,4
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı ⁽¹⁾	8,4	3,0	3,5	4,2	4,7
Kamu ⁽²⁾	13,8	2,7	3,7	8,1	8,7
Özel ⁽²⁾	7,7	3,0	3,5	3,6	4,2
Toplam Yurtiçi Tasarruf / GSYH	26,5	27,0	27,8	28,2	29,0
Kamu	1,4	0,4	0,9	1,0	1,4
Özel	25,1	26,6	26,9	27,2	27,6
Toplam Tasarruf -Yatırım Farkı / GSYH ⁽³⁾	-3,4	-1,6	-2,0	-1,6	-1,3
Kamu	-2,6	-3,4	-2,3	-2,3	-2,1
Özel	-0,8	1,7	0,3	0,8	0,8
Toplam Nihai Yurtiçi Talep ⁽¹⁾	11,1	3,0	3,3	3,9	4,4
Net İhracatın Büyümeye Katkısı	-3,1	1,0	0,2	0,2	0,3
İSTİHDAM					
Nüfus (Yıl Ortası, Bin Kişi) ⁽⁴⁾	85.326	85.592	86.026	86.447	86.856
İşgücüne Katılma Oranı (%)	53,3	54,5	55,0	55,5	56,0
İstihdam Düzeyi (Bin Kişi)	31.632	32.668	33.200	34.098	34.941
İstihdam Oranı (%)	48,3	49,4	49,7	50,4	51,1
İşsizlik Oranı (%)	9,4	9,3	9,6	9,2	8,8
DIŞ TİCARET (GTS)					
İhracat (GTS tanımlı, fob) (Milyar Dolar) ⁽⁵⁾	255,6	264,0	279,6	296,1	319,6
İthalat (GTS tanımlı, cif) (Milyar Dolar) ⁽⁵⁾	362,0	345,0	369,0	390,6	417,5
Ham Petrol Fiyatı - Brent (Dolar/Varil)	82,5	84,9	83,8	81,4	79,6
Enerji İthalatı (Milyar Dolar)	69,1	69,4	71,9	72,8	74,5
Dış Ticaret Dengesi (GTS tanımlı, Milyar Dolar) ⁽⁵⁾	-106,3	-81,0	-89,4	-94,6	-97,9
Dış Ticaret Hacmi / GSYH (%) ⁽⁵⁾	54,7	45,8	44,3	41,8	41,6
CARİ İŞLEMLER DENGESİ					
Turizm Gelirleri (Milyar Dolar)	55,9	59,6	63,6	68,7	74,1
Seyahat Gelirleri (Milyar Dolar)	49,5	53,0	56,1	61,5	66,4
Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-45,0	-22,0	-28,6	-25,6	-22,6
Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-4,0	-1,7	-2,0	-1,6	-1,3
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi (Milyar Dolar)	-19,3	-10,0	-15,8	-17,1	-16,8
Altın Hariç Cari İşlemler Dengesi / GSYH (%)	-1,7	-0,8	-1,1	-1,0	-0,9
ENFLASYON					
GSYH Deflatör Artışı, % Değişme	68,2	60,9	33,9	13,4	8,5
TÜFE Yıl Sonu, % Değişme	64,8	41,5	17,5	9,7	7,0

Not: GT: Gerçekleşme Tahmini

P: Program

- (1) Zincirlenmiş hacim endeksi yüzde değişim
(2) Kamu ve özel ayrımında tüketim ve yatırım verileri Strateji ve Bütçe Başkanlığı hesaplamalarıdır.
(3) Toplam tasarruf-yatırım farkı ile cari işlemler açığı arasındaki fark, milli gelir hesaplamalarında ihracat ve ithalat ağırlıklı döviz kuru kullanılmasından kaynaklanmaktadır.
(4) SBB hesaplamalarıdır.
(5) TÜİK tarafından yayımlanan Genel Ticaret Sistemi (GTS) ile uyumlu dış ticaret istatistiklerini göstermektedir.

	2023	2024 (GT)	2025 (P)	2026 (P)	2027 (P)
	(Milyar TL)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi (KKGD)	-1.491,1	-2.177,1	-1.688,9	-1.909,5	-1.886,3
Genel Devlet	-1.375,9	-2.114,9	-1.754,9	-1.874,1	-1.871,5
Merkezi Yönetim Bütçesi	-1.380,4	-2.148,5	-1.930,7	-2.060,7	-2.039,1
Mahalli İdareler	-93,2	-89,6	-0,3	-32,4	-85,3
Bütçe Dışı Fonlar	12,1	2,5	3,1	7,0	8,8
İşsizlik Sigortası Fonu	72,6	130,7	169,2	190,9	213,8
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-98,9	-248,8	-305,4	-351,5	-409,2
Genel Sağlık Sigortası	114,6	248,8	305,4	351,5	409,2
Döner Sermayeli Kuruluşlar	-2,5	-9,9	3,7	21,2	30,3
KİT'ler	-115,3	-62,2	66,0	-35,5	-14,7
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-761,3	-776,6	369,3	434,5	700,7
Faiz Gideri ve Özelleştirme Geliri Hariç KKG D	-769,8	-796,6	339,3	404,5	670,7
	(GSYH'ya Oran, Yüzde)				
Kamu Kesimi Genel Dengesi	-5,6	-4,9	-2,7	-2,6	-2,3
Genel Devlet	-5,2	-4,8	-2,9	-2,6	-2,3
Merkezi Yönetim Bütçesi	-5,2	-4,9	-3,1	-2,8	-2,5
Mahalli İdareler	-0,4	-0,2	0,0	0,0	-0,1
Bütçe Dışı Fonlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5
Genel Sağlık Sigortası	0,4	0,6	0,5	0,5	0,5
Döner Sermayeli Kuruluşlar	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
KİT'ler	-0,4	-0,1	0,1	0,0	0,0
Faiz Giderleri Hariç KKG D	-2,9	-1,8	0,6	0,6	0,8
Faiz Gideri ve Özelleştirme Geliri Hariç KKG D	-2,9	-1,8	0,6	0,6	0,8

(1) Kamu kesimi; merkezi yönetim bütçesi kapsamındaki kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, sosyal güvenlik kuruluşları ile GSS, fonlar, döner sermayeler, İşsizlik Sigortası Fonu ve KİT'lerden oluşmaktadır.
GT: Gerçekleşme tahmini

P: Program